
DAMUNT VIDRE

LA IDEA D'UNA IMATGE

Un projecte de Martín Vitaliti
en diàleg amb l'obra
de Joan Hernández Pijuan

La primera proposta del cicle *Damunt vidre* és a càrrec de l'artista Martín Vitaliti (Buenos Aires, 1978) qui, a partir de la pintura *Gran espai daurat* (1976) de Joan Hernández Pijuan, proposa nous desplaçaments i especulacions a la indagació iniciada als anys setanta per diverses corrents d'experimentació pictòrica. Artista que agafa el relleu d'aquelles exploracions, l'obra de Martín Vitaliti aprofundeix en els llenguatges per a subvertir les seves particularitats i eixamplar els seus límits. Aquest treball específic, pensat per al finestral d'accés a la Fundació Suñol, parteix de la seva experiència de trobada amb la pintura d'un referent, que el propi Vitaliti va poder descobrir a la nostra seu, en l'exposició monogràfica que vam dedicar a Joan Hernández Pijuan fa més d'una dècada. Es tracta, per tant, d'una intervenció teixida amb els fils de l'evocació, els reflexes i els fragments, elements inherents a l'acte de recordar aquella confluència. Però el projecte negocia també amb la fragilitat de la memòria agafant cos i espai sobre un element arquitectònic que és alhora fronterer i porós, en una operació que, en última instància, ens empeny a qüestionar el règim de visualitat i amb això sacsejar el nostre camp perceptiu i obrir-lo a nous significats.

LA MESURA DEL TEMPS, EL TRANSCURS DE LA PINTURA

Joan Hernández Pijuan (Barcelona, 1931-2005) és un artista destacat de la Col·lecció Suñol Soler i va ser una figura important en la història de la Fundació Suñol. Precisament, l'any 2010 es va organitzar una exposició monogràfica que portava per títol *La mesura del temps, el transcurs de la pintura* i que mostrava els seus treballs des dels anys seixanta. Martín Vitaliti, artista aleshores dedicat a deconstruir i expandir el llenguatge del còmic, va visitar aquella exposició i va reparar, sobretot, en una sèrie de pintures dels anys setanta, en concret es va centrar en l'obra *Gran espai daurat*. En aquells anys Joan Hernández Pijuan va dur a terme una sèrie de paisatges sobris i minimalistes que mostren el fons de la pintura en la seva total nuesa. A la superfície de la tela vibren les denses pinzellades que, mitjançant el gest repetitiu, es disposen en ordre rigorós i alhora orgànic. Artista metòdic, matèric i aferrat a la naturalesa, no obstant Hernández Pijuan sempre va practicar un despullament que conté, al seu torn, una dimensió mística i que, en el cas concret de la pintura *Gran espai daurat*, connecta, a més a més, amb els usos simbòlics del color daurat en la història de l'art. L'or, material rar, preciós i per aquest motiu reservat al poder diví i en darrer terme, associat a l'eternitat, es també sinònim de llum des de temps remots. És precisament la llum un dels elements protagonistes en el treball d'Hernández Pijuan: les seves pintures contenen tota la gradació i profunditat del color, en un viatge que va de l'opacitat a la transparència i que potser podria resultar una altra manera, impia per material, d'assolir la revelació. Aquí és on la intervenció de Martín Vitaliti es deté i se subjecta: en la transparència del finestral que dona entrada a la Fundació Suñol com a element per a investigar i eixamplar els marges de la representació i el paradigma d'allò visual.

LA FINESTRA-PINTURA

I a tal fi Vitaliti obre una finestra. Obre una finestra -la literal i la figurada- en l'obra de Hernández Pijuan i a través de l'obra d'aquest pintor, amb la intenció última d'abocar-nos a la llum, la qual cosa el propi Hernández Pijuan ja proposava i Martín Vitaliti, amb el seu projecte sobre el vidre, porta a l'extrem. S'obre, diem, una finestra en la pintura, entesa aquesta com l'exercici de calibrar la tensió entre opacitat i transparència. L'acció es carrega, a més a més, d'antics significats perquè inverteix la noció clàssica de la pintura com una finestra al món, segons la teoria renaixentista del quadre com un dispositiu escòpic que tanca, delimita i representa el món sensible. La transposició de termes que proposa Vitaliti, d'una pintura-finestra a una finestra-pintura, fa aflorar el visible a través

del vidre, precisament un material transparent, translúcid i, al capdavant, invisible. De manera que en ocupar l'invisible amb la reproducció de la pintura *Gran espai daurat*, en incloure a la proposta la contingència de la llum real incidint sobre la superfície i en afegir a la fórmula un reflex de finestra simulada, que no existeix, se'ns recorda que l'art és (o hauria de ser) el lloc que ocupa allò que no es veu, precisament per a escapar a la lògica de la hipervisibilitat i obrir-se a nous espais de possibilitat.

UNA CORTINA EN MOVIMENT

L'ombra imaginària d'una finestra que no existeix es projecta, precisament, sobre les lamelles d'una cortina, la funció estructural de la qual és enfosquir la transparència de la vidriera, com si les làmines fossin una mena de trama, la mateixa que oculta amb les seves pinzellades el fons de la tela a una pintura de Joan Hernández Pijuan. El material de les lamelles, dúctil i flexible, les exposa a lleugers vaivens i inesperats moviments per corriments o fluxos d'aire. El reflex de la finestra és fals però ho descobrim rere un temps d'observació, precisament perquè l'ombra que es projecta roman inalterable i no pot ser estàtic el que per naturalesa és variable. Amb la sola possibilitat del moviment es retorna la condició intempestiva a quelcom que ha estat fixat per a que resulti immutable. Es tracta d'un gir metodològic amb què Martín Vitaliti de nou desafia la pintura com a pràctica i llenguatge i alhora ens llança a la evidència d'una existència trèmula i flotant, incapaç de doblegar-se al nostre control.

PER ON S'ESQUITLLA EL TEMPS

Es podria interpretar que *Gran espai daurat* enclou la monumentalitat de la llum per a apressar-la i així, d'alguna manera, abocar-la a la posteritat. Si fos així no resultaria un gest allunyat dels antics mestres, al cap i a la fi la llum és metàfora de coneixement i símbol de veritat última i immutable. Ja hem comentat que la pintura de Joan Hernández Pijuan convoca aquell silenci de llum, aquell despullament i nuesa, hermètic, gairebé místic, que connecta amb la tradició sagrada. En reproduir l'obra per a disposar-la en un altre context i operar sobre ella, Vitaliti li arrabassa la verticalitat del format original, que remet a allò celestial, i la volteja en horitzontal retornant-li així una certa condició terrenal. El viatge a l'eternitat ha arribat a la seva fi i l'artista ho sap. La llum, inseparable del seu revers fosc, l'ombra, se sap vulnerable. Perquè l'estratègia de la veladura, la paradoxa d'ocultar per ser vist, demostra que la veritat no només està en la llum, sinó també en els punts cecs i és per aquests per on llisca la pròpia noció de temps.

PATRICIA MARQUÉS

Barcelona, març 2021

Fundació Suñol

COL·LABORADORS:

Fundació Glòria Soler

Ajuntament
de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura